

СЛОБОДА ИЗРАЖАВАЊА И ОБАВЕЗА ЛОЈАЛНОСТИ ПРЕМА ПОСЛОДАВЦУ

Обавеза запосленог да штити углед послодавца мора бити пропорционална његовом праву на слободу изражавања и изношење ставова и чињеница о питањима која су од јавног значаја.

Из образложења:

"... Према утврђеном чињеничном стању, тужилац је код тужене био запослен као одговорни уредник редакције уметничког програма у ПЈ 26. Оспореним решењем од 06.05.2005. године тужиоцу је отказан уговор о раду, зато што је у недељном листу "ТВ новости" од 06.04.2005. године, дао интервју под називом "Култура тачно у поноћ" у којем је нетачно, непрофесионално и до краја произвољно изнео тврдње које наносе велику штету угледу куће, које утичу на укупан рејтинг гледаности програма и тиме смањује маркетиншки приход РТС, чиме је учинио повреду радне обавезе и прекршио радну дисциплину из члана 12. уговора о раду бр.057149 и прекршио члан 1 Кодекса у раду и понашању запослених у ЈП РТС, па је његово понашање такво да не може да настави рад. У упозорењу које је упућено тужиоцу наведено је да је у поменутом интервјуу нетачно, непрофесионално и произвољно изнео тврдње које наносе велику штету угледу тужене и који утичу на укупан рејтинг и гледаност програма РТС, као и да је изнео више нетачних и лажних оптужби на рачун својих колегиница изјавом да "помоћу голог пупка долазе до емисија", да је тужилац нетачним и недоказаним тврдњама да је култура у програму РТС дубоко потиснута, да се форсира необразованост и неписменост, изазвао опадање рејтинга тужене.

Оцењујући законитост оспореног решења, првостепени суд је утврдио да је наведени интервју дат од стране тужиоца као уредника у Културно-уметничком програму РТС јер је у самом тексту тужилац представљен као одговорни уредник ове редакције од 2000. године, да је тужилац поводом укидања културног магазина "ЕХ Yu kult" говорећи о општем стању културе у медијима, навео да "култура је увек у друштву и на телевизији монета за поткуривање" те је на постављено питање новинара да ли то што говори се односи и на садашњег директора Тијанића, одговорио: " ... у инфантилном заносу, он од неуких девојчица покушава да исфабрикује звезде. Овде, важно ми је да кажем, не убрајам Оливеру Јовићевић, која има личност, заиста је појачање за РТС. Паралелно са овим смешним процесом, одвија се још један, мање смешан: девојчице којима је главни адут пупак истрчавају у ударне термине, а култура је отерана у дубоке ноћне сате", те да је по питању организације сегмента културе, између осталог и код туженог, и на питање како се то одражава на емисије редакције, тужилац одговорио: "Метрополис је ударна емисија из културе на целом простору Србије, емитовао се недељом увече на првом програму РТС, да би са новом програмском схемом био премештен на други програм четвртом у касне сате. Док је "Метрополис" ишао недељом, његов рејтинг се кретао око петице, што је веома респектабилна гледаност. Сада му је, разумљиво, гледаност пала, што је био одличан повод да се култури приговори како није довољно гледана. А то је ипак цинизам. Александар Тијанић је склон да свуда око себе запажа необразованост и неписменост, не видим како се у такав став уклапа овако ниподоштавање програма из културе на националној телевизији". На постављено

питање шта ће бити са културом, обзиром да није много гледана, тужилац је одговорио да је чињеница да постоји терор гледаности и да се за њу чини шта год је потребно.

Имајући у виду напред утврђено чињенично стање, утврђујући да је поступак давања отказа спроведен у складу са законом, општим актима тужене и уговором о раду тужиоца, нижестепени судови су закључили да је тужилац својом кривицом учинио повреду радне обавезе утврђене чланом 12. уговора о раду и прекршио правило из члана 1. Кодекса о раду и понашању запослених код тужене, оценивши да се у конкретном случају не могу применити одредбе члана 31. Закона о јавном информисању, с обзиром да је тужилац интервју дао као уредник културе у Културно-уметничком програму РТС и да је своје ставове износио у јавном гласилу – "ТВ новости", дакле, не у оном гласилу у коме је запослен. Нижестепени судови су оценили да искази употребљени у поменутом тексту, не представљају слободу изражавања, што је неприкосновено право сваког запосленог, јер прелазе дозвољену границу и својим значењем вређају друге запослене са којима тужилац ради у истој радној средини, на начин који прелази меру стваралачке, делотворне, добронамерне критике, те овако изражавање није било неопходно у демократском друштву, већ је то учињено са другим циљем, чиме је причињена штета туженој, имајући у виду одредбе члана 10. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода. Налезећи да је решење туженог од 06.05.2005. године законито, нижестепени судови су одбили тужбени захтев у целости.

Врховни касациони суд налази да се овакав закључак нижестепених судова заснива на погрешној примени материјалног права.

Одредбом члана 12. Уговора о раду закљученог између тужиоца и тужене дана 07.07.2003. године, прописано је, између осталог, да послодавац може отказати уговор о раду запосленом и због кршења Кодекса о раду и понашању запослених у РТС, који представља саставни део уговора.

Одредбом члана 1. Кодекса о раду и понашању запослених у ЈП РТС од 09.06.2003. године, прописано је да су запослени у ЈП РТС дужни да у обављању своје професионалне делатности у сваком јавном иступању, а посебно у средствима јавног информисања, воде рачуна о пословним и програмским интересима и угледу овог предузећа. Запослени ће избегавати активности које могу да угрозе интегритет, независност и непристрасност њихове професионалне делатности, а наступаће у јавности у име РТС, само ако су на то овлашћени.

Одредбом члана 46. Устава Републике Србије јамчи се слобода мишљења и изражавања говором, писањем, сликом или на други начин које се може законом ограничити ако је то неопходно ради заштите права, угледа других, односно морала друштва.

Према одредби члана 179. став 1. тач. 2. и 3. Закона о раду ("Службени гласник РС", број 24/2005) послодавац може запосленом да откаже уговор о раду ако за то постоји оправдани разлог који се односи на радну способност запосленог, његово понашање и потребе послодавца и то ако запослени својом кривицом учини повреду радне обавезе утврђене општим актом или уговором о раду или ако запослени не поштује радну дисциплину прописану актом послодавца, односно ако је његово понашање такво да не може да настави рад код послодавца.

Одредбом члана 10. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода прописано је да свако имао право на слободу изражавања. Ово

право укључује слободу поседовања сопственог мишљења, примања и саопштавање информације и идеја без мешања јавне власти и без обзира на границе. Овај члан не спречава државе да захтевају дозволе за рад телевизијских, радио и биоскопских предузећа. Пошто коришћење ових слобода повлачи за собом дужности и одговорност, оно се може подвргнути формалностима, условима, ограничењима или казнама прописаним законом и непходним у демократском друштву у интересу националне безбедности, територијалног интегритета или јавне безбедности, ради спречавања нереда и криминала, заштите здравља или морала, заштита угледа или права других, спречавање откривања обавештења добијених у поверењу, или ради очувања ауторитета и непристрасности судства.

Врховни касациони суд, супротно ставу нижестепених судова, оцењује да наведеним иступањем у јавности и јавном критиком промена програмске политике тужене, тужилац као новинар и одговорни уредник културне редакције тужене, није прекршио обавезу лојалности и уздржаности према туженој као послодавцу, прописаној чланом 1. Кодекса о раду и понашању запослених у РТС.

Наиме, с обзиром на улогу коју новинари имају у друштву и на њихову обавезу да доприносе подстицању јавне дебате, обавеза дискреције и уздржавања не може се у пуној мери примењивати на новинаре, будући да је у природи њихове функције да деле информације и идеје, посебно ако се ради о питањима од јавног значаја, као у овом случају, јер је програмска политика државног медија, питање од општег значаја (пресуда Европског суда за људска права у случају WOJТАS – KALEТА против Пољске). Тужилац је у наведеном интервјуу, критиковао програмске промене у културном програму националне телевизије, указујући на њену улогу и утицај који има у друштву, као државна телевизија, а у креирању и развоју културе. У том контексту сагледавајући наведени интервју и текст у целини, тужиочево навођење неких примера на напред описани начин је, по оцени овог суда, имало за циљ да на фигуративан начин укаже на негативне појаве и неадекватан третман културе у медијима, па и на државној телевизији, а не повреду угледа неименованих лица, која се, по мишљењу тужиоца, захваљујући свом физичком изгледу и атрактивности, а ради што веће гледаности, појављују у ударним терминима програма, док се емисије посвећене култури емитују у касним вечерњим сатима ("култура је отерена у дубоке ноћне сате"). При том није без значаја чињеница да је тужилац као запослени на месту уредника, послодавцу, овде туженом, односно за то одговорним лицима, безуспешно указивао или покушавао да укаже на те негативне појаве, што је било његово право и обавеза. У том контексту, не може се прихватити став нижестепених судова да је иступање тужиоца у јавности на описани начин, било на штету послодавца и да је то било циљ и намера тужиоца. Овако широко тумачење обавезе запослених да штите углед послодавца, није пропорционално дозвољеном обиму тужиочевог права на слободу изражавања и изношење чињеница и вредносних судова чија истинитост није подложна доказивању. Осим тога, тужени у поступку није оспоравао аутентичност или истинитост изнетих чињеница, већ начин на које су они изнети у јавност, што само по себи не представља оправдан и довољан разлог за оцену да је тужилац деловао на штету свог послодавца, кршећи своје обавезе у мери која би водила законитом отказу".

(Сентенца из пресуде Врховног касационог суда Рев2 1309/2014 од 25.2.2015. године, утврђена на седници Грађанског одељења 27.6.2017. године)